

*“Ik hoor het nog: Harry, de bel!” Een uitspraak die verwijst naar een van de ingrijpende gebeurtenissen in het leven van Nijmegenaar Harry Burgers. We zitten op een woensdagmorgen in de zomer van 2015 aan tafel in de woonkamer van zijn huis aan de Hengstdalseweg. De heer Burgers en zijn vrouw Corry wonen hier al tientallen jaren. Hun vijf kinderen zijn hier geboren, opgegroeid en later uitgevlogen. Daarna volgde een nieuwe levensfase, waarin maatschappelijke betrokkenheid in Nijmeegse en in andere zaken hoog in het vaandel staan.*

*Tijdens het gesprek lopen we door het leven van Harry Burgers, vanaf zijn geboorte tot heden, met de nadruk op zijn ervaringen in en rond de Tweede Wereldoorlog.*

## Uit het bewogen leven van Harry Burgers

# Oorlogservaringen draag je levenslang met je mee

### Keuzes maken

Het leven van Harry Burgers begint op 7 januari 1924 in de Lange Hezelstraat in Nijmegen. Zijn ouders behoren tot de middenstanders in deze stad. Ze voeren sinds 1909 een kruidenierswinkel op de Grote Markt, verhuizen later naar de Lange Hezelstraat en daarna naar de Heydenrijkstraat, waar ze ook een zaak hebben. Later komt er in de Houtstraat nog een winkel bij. Hoewel de zaken goed lopen, wordt het er in de jaren dertig niet gemakkelijker op. De economische crisis eist zijn tol. In 1939 moet Piet Burgers zijn winkels sluiten. In het gezin met acht kinderen wordt het delen en verdelen. Desondanks krijgt Harry de gelegenheid om als enige van zijn broers en zusters naar de middelbare school te gaan, het Canisius College, een school voor jongens, geleid door jezuiten. Gedurende Harry's middelbare schooltijd vallen de Duitsers het land binnen. Het gezin Burgers woont inmiddels op de Berg en Dalseweg. Harry ziet op de vroege vrijdagmorgen van de tiende mei 1940 de Duitsers vanuit Kranenburg en Kleve binnenkomen, rijdend op motoren met zijspan, bewapend met mitrailleurs. Ook

het voetvolk van de infanterie maakt deel uit van het Duitse machtsvertoon.

De lessen op het Canisius College gaan gewoon door, hoewel de sfeer onder de leerlingen is veranderd. Er ontstaat een scheiding tussen vrienden en vijanden van de bezetter. Na het uitjouwen van de pro-Duitse groep door enkele anti-Duitse leerlingen, neemt de prefect van de jezuiten, uit angst voor maatregelen van de Duitsers, het besluit een stuk of tien uitjouwende jongens een week naar huis te sturen. Harry is een van hen.

Op bevel van de Duitsers moet Harry Burgers na het behalen van het eindexamen in 1943 in het kader van de *Arbeitseinsatz* in Duitsland gaan werken. Op een dag begeeft hij zich met een koffertje in de hand naar het station in Nijmegen, waar op perron 1 de trein naar Soest in Westfalen gereed staat voor vertrek. Hij stapt niet in, maar vlucht het station uit en duikt onder bij een oom in Wijchen. Zijn ontsnapping wordt opgemerkt. Als hij zich niet meldt, moet zijn oudere broer mee.

Na overleg met zijn ouders meldt Harry zich bij het politiebureau in Nijmegen. Hij wordt met nog



Grote groepen arbeiders wachten op hun vertrek naar Duitsland i.v.m. tewerkstelling, 1941 (foto RAN)

twee medegevangenen door Nederlandse bewakers van het strafkamp Ommen, de *Kontrollkommando (KK)*, geboeid naar het station gebracht waar de trein naar Ommen op hen wacht.

### Strafkamp Ommen

Enmaal in Ommen aangekomen gaat het lopend naar kamp Erica. Na het passeren van de poort komen zij terecht in een andere wereld. Een half uur lang moeten zij de bevelen 'liggen!', 'staan!' opvolgen. Daarna worden ze in verschillende barakken ondergebracht. Harry komt in een barak terecht met zestig slaapplekken, twintig stapelbedden, driehoog, naast elkaar.

Harry Burgers vertelt: "Dus zestig man zat daarin. Ik kwam als jonge jongen te midden van boeven terecht. Oudere kerels en om negen uur ging de deur van die barakken dicht en wie was dan de baas? De grootste boef."

Vanaf dat moment zijn hij en andere jonge jongens in de barak overgeleverd aan de machtswellust van de 'oudere kerels'. Zij zijn

gedwongen om tegemoet te komen aan de fysieke behoeften van deze mannen. "Ik ging altijd weer met grote vrees 's avonds de barak in. Dat heeft zo zes weken geduurd. Overdag was ik het slachtoffer van de bewakers: liggen, door de modder kruipen."

### Naar Duitsland

Na zes weken wordt Harry met een aantal andere gevangenen vanuit Ommen per trein naar Noord-Duitsland vervoerd. Uiteindelijk komt hij met ongeveer 150 man in Neustrelitz, gelegen in Mecklenburg-Vorpommern, aan. Daar wacht hen kamp Hohenlanke, waar ze worden ondergebracht. Als dwangarbeiders moeten ze een stuk grond egaliseren voor de bouw van een fabriek die vleugels voor vliegtuigen zal gaan fabriceren. Het is zware lichamelijke arbeid. Het leven in en buiten het kamp is hard. De dwangarbeiders werken van zeven uur 's morgens tot acht uur 's avonds, onderbroken door enkele pauzes. Er is voldoende maar weinig voedzaam eten in het kamp aanwezig. Het wa-

HOOFDREDACTIE...
HOOFDREDACTIE: J. van der Vliet, tel. 4. 20. 00
REDACTIE: J. van der Vliet, tel. 4. 20. 00
ABONNEMENTEN: De prijs is 1.000,- per jaar
ADVERTENTIES: De prijs is 1.000,- per jaar
VERKOPING: De prijs is 1.000,- per jaar
Drukkerij: De prijs is 1.000,- per jaar

DE GELDERLANDER
HOOFDORGAAN DER PROVINCIE



OPROEP
AAN DE BEVOLKING

De Burgemeester van Nijmegen maakt op last van de
Duitsche militaire autoriteiten het navolgende bekend :

ALLE SAMENSCHOLINGEN
ZIJN VERBODEN

(onder samenscholingen verstaat men het zich op straat
bevinden in groepen van meerdere personen). Het is dus
geraden geen stilstaande groepen op straat te vormen en
zich daar zoo min mogelijk op te houden.

VOLLEDIGE VERDUISTERING

Bij het vallen van den zonsondergang is voor de geheele
stad VOLLEDIGE VERDUISTERING gelast. De Burgemeester
legt in dit verband den nadruk op de noodzakelijkheid,
dat alle inwoners nauwkeurig zorg dragen, dat na het in-
gaan van de totale verduistering bij zonsondergang geen
kunstlicht wordt ontstoken, opdat geen licht naar buiten
kan stralen.

De elektrische stroom zal volledig worden uitgeschakeld
van zonsondergang tot zonsopgang. In verband hiermede
kan het wenschelijk geacht worden eenig water in voor-
raad te hebben, bij eventuele storing van den water-
aanvoer.

Dengenen, die nog gas voor verlichting gebruiken, wordt
zowel in eigen belang als in dat van de gemeenschap
gelast van zonsondergang tot zonsopgang de hoofdkraan
gesloten te houden.

WAPENEN EN MUNITIE INLEVEREN

De inlevering van alle wapenen en munitie is gelast op
heden, 10 Mei 1940, vóór 18 uur, aan het Hoofdbureau
van Politie.

Voorts vestigt de Burgemeester nog de aandacht op de
verschillende bekendmakingen en verordeningen van de
Duitsche militaire autoriteiten, die in de geheele stad zijn
aangeplakt. In dit verband maakt de Burgemeester met klem
aan tot stipte naleving van de daarin vervatte wenken en
bevelen.
De Burgemeester voornoemd,
STEINWEG.

Nijmegen, 10 Mei 1940.

OPROEP

aan de bevolking van Nederland

Het door de Duitsche troepen toegevoerde
Materieel wordt gelast onder het
Duitsche Militair Regime te plaatsen.

De afgevaardigden van de Provincie
Gelderland worden verzocht de
Duitsche Militaire Autoriteiten hiervan
in kennis te stellen.

De afgevaardigden van de Provincie
Gelderland worden verzocht de
Duitsche Militaire Autoriteiten hiervan
in kennis te stellen.

VERODERING

over den verkoop en het bezit van
invervalsche en vervalsche bankbiljetten
van allen aard in het bezit te hebben.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

De wettelijkheid van den openbare verkoop
van de Duitsche Reichsmark is
niet toegestaan.

Oproep aan de
Nijmeegse bevolking
op de eerste dag van
de Duitse bezetting.
(De Gelderlander,
10 mei 1944)



Met het troepschip 'De Volendam' vertrok Harry Burgers in 1946 met zijn regiment naar Nederlands Indië. (foto Hans. R. Holdijk, [www.militaire-kaarten.nl](http://www.militaire-kaarten.nl))

### Onderduiken

Een dag later komt Jan Slot met hulp van een van Harry's broers in zijn woonplaats Putten aan. Hij duikt daar onder, maar wordt bij een razzia in 1944 gepakt en met andere jonge mannen gefusilleerd.

Ook Harry moet na thuiskomst onderduiken en wel in de woning van zijn ouders. Als het rustig is in de straat kan hij beneden in de woonkamer zitten, maar als er gevaar dreigt of de deurbel gaat, waarschuwen de familieleden: "Harry, de bel!" Hij moet zich dan boven verstoppen in een schuilhok dat van buiten op een soort bureau lijkt.

Er volgen maanden van spanning. Amerikaanse bommenwerpers vliegen in die tijd over om in Duitsland bombardementen uit te voeren. Een van deze opdrachten wordt niet uitgevoerd. Op 22 februari 1944 vliegt een eskader vliegtuigen met hun bommen aan boord terug en laten hun bommenlast los op de binnenstad van Nijmegen. Harry's oudste zuster, Nelly Burgers, komt bij dit bombardement om het leven. De bommen treffen de schoenzaak van Bertus Holland in de Houtstraat, waar zij werkzaam

is. Bijna alle in de winkel aanwezige personen worden dodelijk getroffen. Het zoeken naar stoffelijke resten is tevergeefs, alles is verbrand. Een gebouw aan de Oude Varkensmarkt wordt eveneens door bommen getroffen. Twee broers van Harry zijn daar werkzaam maar kunnen op tijd het pand ontvluchten.

Op 4 september 1944 kondigt minister-president Gerbrandy aan dat de geallieerden het Nederlandse grondgebied hebben betreden. Dat is niet helemaal juist, maar de geallieerden komen wel steeds dichterbij. Daardoor ontstaat er paniek onder de Duitse strijdkrachten en de NSB'ers. De volgende dag, Dolle Dinsdag, vluchten velen van hen weg uit Nederland.

Harry houdt het in zijn schuilplaats niet meer uit. Hij gaat naar buiten en kijkt naar de aftocht van Duitsers richting Waalbrug. Daarna moet hij weer onderduiken tot 17 september. De bezetting van Nijmegen eindigt pas na 22 september. Nijmegen wordt frontstad. Dagelijks vallen er granaten. Er zijn veel slachtoffers. Op 3 december 1944 wordt de vader van Harry getroffen door een scherp van een granaat die voor zijn woning aan de Berg en Dalseweg valt.



Gezicht op kamp Erika in Ommen vanuit de uitkijkpost (Historische Kring Ommen)

Tijdens een operatie, later in het Canisiusziekenhuis, overlijdt hij.

### Bevrijding en strijd

Na de bevrijding van Nijmegen komt Harry Burgers opgelucht uit zijn schuilplaats en meldt zich aan bij de Binnenlandse Strijdkrachten (BS). Hij krijgt een geweer in handen om vervolgens met andere BS'ers landverraders op te halen en bij het politiebureau in Nijmegen af te leveren.

“Een felle jongen ben ik altijd geweest, dus ik was fel voor of fel tegen. Toen was ik natuurlijk fel tegen die landverraders, tegen die NSB'ers. Maar ik ben nooit handtastelijk geweest, ik heb nooit mensen geslagen of wat dan ook.”

Een paar weken later meldt hij zich als tolk bij de Engelsen. Niet lang daarna volgt hij in de Prins Hendrikkazerne in Nijmegen een opleiding voor vrijwilliger bij het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Wanneer er een oproep aan vrijwilligers wordt gedaan zich te melden voor de strijd tegen de Japanners, aarzelt Harry niet zich hiervoor op te geven. Hij komt terecht bij de Expeditionaire Macht (E.M.) en vertrekt met andere Nijmegenaren in maart 1945 naar Engeland voor een officiersopleiding. Tijdens deze opleiding capituleert Japan op 15 augustus 1945. De Tweede Wereldoorlog is ten einde. De groep Nijmegenaren keert terug naar eigen land. Harry gaat in de Snijderskazerne in Nijmegen als pelotonscommandant van het



Harry Burgers, rechts naast de leraar Geschiedenis, pater Derks, als leerling van het Canisius College, klas 1c, 1939/1940. (privé bezit H. Burgers)

Regiment Stoottroepen bij het Derde Regiment Infanterie de eerste dienstplichtigen opleiden. Met dit regiment vertrekt hij in oktober 1946 met het troepschip 'De Volendam' naar Nederlands-Indië.

Als een der eersten van de 7 December Divisie arriveert hij in Nederlands-Indië.

Het regiment waartoe Harry behoort, heeft de taak de macht over te nemen van de Brits-Indiërs die de gevangenen genomen Japanners in de kampen moeten bewaken. De uitvoering van deze opdracht is van korte duur. In december 1946 begint het vervoer van de Japanners, per schip van Nederlands-Indië naar Japan, onder begeleiding van Nederlandse militairen. Bij een van de politioenele acties in 1947 loopt Harry in een valkuil en valt met zijn rechterbovenbeen in een puntige bamboestok. Na een operatie in een ziekenhuis in Batavia wordt hij afgekeurd voor verdere militaire dienst en gaat hij in september 1947 met het hospitaalschip Kota Inten terug naar Nederland om te demobiliseren.

### Een nieuw leven opbouwen

Voor Harry Burgers is de oorlog voorbij. Hij gaat wonen in het huis van zijn familie aan de Berg en Dalseweg. Op 1 januari 1948 begint hij in Nijmegen met een studie Aardrijkskunde. Tegelijkertijd heeft hij een baan bij de Eerste Rooms Katholieke Verzekeringsmaatschappij (ERK). Daar ontmoet hij zijn huidige echtgenote Corrie. Na een parttime baan als aardrijkskundeleraar aan het Titus Brandsma Lyceum in Oss, begint hij in 1952 met een functie bij het Nederlandse Consulaat Generaal in Frankfurt. Eenmaal terug in Nederland krijgt hij een functie bij de afdeling sociale verzekeringen bij



Harry Burgers, zittend op de bank die herinnert aan Wiardi Beckman, de in Nijmegen geboren Nederlandse politicus en verzetsstrijder. (still uit video van n1, d.d. 15-03-2016, [www.n1.nl](http://www.n1.nl))

het GAK in Nijmegen. Met 62 jaar gaat hij met vervroegd pensioen.

Harry Burgers is er de man niet naar om stil te zitten. Na zijn pensioen houdt hij zich bezig met allerlei vormen van vrijwilligerswerk, te veel om op te noemen.

De afgelopen jaren heeft hij zich bezig gehouden met het realiseren van een monument ter ere van Wiardi Beckman, de in Nijmegen geboren historicus, hervormend sociaaldemocraat en politicus, die vlak voor de bevrijding, op 15 maart 1945, in concentratiekamp Dachau stierf. Dit monument dient tevens ter nagedachtenis aan alle andere oorlogsslachtoffers van concentratiekampen.

Op 15 maart 2016 is het monument, een bank, ontworpen door kunstenaar Alphons van Avest, door burgemeester Bruls onthuld. Het monument staat aan het Vrouwendaal, nabij de Batavierenweg, de straat waar Wiardi Beckman is geboren.

Uit het gesprek met Harry Burgers komt naar voren dat de Tweede Wereldoorlog niet ongemerkt aan hem is voorbij gegaan. Sommige oorlogservaringen zijn als een litteken op zijn ziel achtergebleven. Desondanks bezit hij de veerkracht om na die tijd in vrijheid een bestaan op te bouwen, samen met Corrie, de liefde van zijn leven.

*Sophie Molema*

Sophie Molema is lid van de Oral History Werkgroep van Numaga. Oral History - Verhalen maken geschiedenis is het thema van de speciale Numaga avond op 16 mei a.s. in de Lindenberg. Aanvang 20.00 uur.